

Essay Reviews

Ze sta let české stylistiky

MARIE ČECHOVÁ

(Praha)

Situace stylistiky se jazyk od jazyka liší, i když u slovanských jazyků nese některé rysy společné. My se ohlédneme za sto lety vývoje české stylistiky. Tím nechceme tvrdit, že **počátky novočeské stylistiky** spadají až do prvních desetiletí dvacátého století.

Její rané období je spjato se jménem Josefa Jungmanna, jak jsme ukázali ve studii *Jungmannova Slovesnost a vývoj české stylistiky*, přednesené v Krakově, na konferenci konané na počest prof. Niedziely, jež vyšla v příslušném konferenčním sborníku (1999) a posloužila jako základ kapitoly *Počátky vývoje novočeské stylistiky* pro knihu *Současná stylistika* (2008). *Slovesnost* (1820, 1845) předznamenala nejen vývoj a výuku literární teorie, ale i stylistiky a teorie komunikace, bezprostředně ovlivnila na celá desetiletí výchovu české inteligence.

Třebaže Jungmannova základní, vertikální triáda: nižší, prostřední a vyšší (vznešený) styl ani jeho „jakosti“ stylové se nestaly východiskem české stylistické teorie novější, stály přece jen v jejím pozadí a byly v 70. letech 20. století oživeny K. Hausenblasem (SaS, 1973) a v teorii slohového vyučování M. Čechovou (1985). Později byla triáda včleněna i do *Současné stylistiky* (2008) v rámci tzv. vertikálního členění stylů (a předtím do 4. dílu středoškolských učebnic (viz *Stylová příslušnost jazykových projevů k vyššímu nebo nižšímu stylu*, s. 107–110, Čechová a kol., ČJ SŠ 2003).

Ponecháme stranou vývoj slohu a stylistiky v 2. pol. 19. stol., jež ostatně měla charakter převážně prakticistický, orientována byla k výuce (viz o tom Čechová 1985 a 1998), a zaměříme se na zdroje, z nichž mohla vyrůst teorie funkčně stylistická.

Co jí bezprostředně předcházelo?

Na začátku 20. století převažovalo chápání slohu jako individuálního, osobitého způsobu, jímž pisatel (šlo jen o sloh psaný) vyjadřuje své myšlenky (viz např. *Stručný slovník pedagogický* 1909), **sloh** byl u nás **chápán jako umění**, jemuž škola nemůže naučit – potvrzeno anketou publikovanou v časopise *Střední škola*, v níž převažovaly názory spisovatelů, že jejich sloh škola neovlivnila a ani nemohla ovlivnit.

Ani V. Mathesus v prvních svých pracích o stylu v jiných dimenzích neuvažuje. Vyjdeme z jeho studie *O potenciálnosti jevů jazykových* (1911, přetištěno 1970), v níž přesvědčivě vykládá o statickém kolísání mezi řeči jednotlivců i v řeči jednotlivce. Jeho pojednání o kolísání lze aplikovat z fonetické stránky řeči na kolísání v kterékoli jazykové rovině. Sám Mathesus uvažoval i o potenciálnosti členění větného, z Ch. Ballyho přejímal obsahové kolísání řeči, připomněl v ní i kolísavý poměr prvků intelektuálních a afektivních a tak viděl potenciálnost řeči jako pluralitu výrazů, „tj. možnost vyjádřiti totéž několika způsoby” (s. 24). V témž odstavci soudí, že stylistika zkoumá konkrétní díla literární, rozbor stylistický je podle něho „vždy obrácen k individualitě... Nikdy však nemůže se stylistika zabývatí celým společenským celkem...” (s. 24).

Připouští slohy řeči: „řeč určovaná podobnou povahou nebo podobným účelem má i u různých mluvčích určité rysy společné ve výslovnosti, v slovníku a syntaxi” (s. 25). V náklonnosti mluvčího k určitému slohu vyjadřování „jeví se” jeho povaha. „V řeči jako jevu individuálním vidíme neustálé a nekonečné měnění”, ale dodává přejatý názor, že řeč příslušníků téhož jazykového společenství má značnou míru jednotnosti (E. Franke).

Ze studií pozdějšího data jmenujme především jeho *Řeč a sloh* z r. 1942, v níž se Mathesiovy názory posunuly **od individuálnosti slohu k jeho nadindividuálnosti**, a to v souladu s Havránkovým pojetím v jeho studii *Úkoly spisovného jazyka a jeho kultura* (1932, 32–34), jejíž druhou, podstatnou část tvoří výklady o funkcích jazyka a příslušných funkčních jazycích, o funkcích projevu a příslušných funkčních stylech.

Těmto pracím však předcházela jedna z tezí, a to 3. z deseti, předložených sjezdu slovanských filologů r. 1929 (viz Vachek 1970). Teze *Problémy bádání v jazycích různých funkcí, zvláště v jazycích slovanských* podává první nárys funkcí a jim odpovídajících druhů řeči a několika slohotvorných činitelů, jako intelektuálnost a emocionálnost, psanost a mluvenost, dialogičnost a monologičnost, poměr mezi komunikanty (řečeno dnešní termiologií). Začleněny sem jsou i náznaky stratifikace a diferenciacie národního jazyka. Druhá část (b) této teze obsahuje vymezení, úkoly a charakter spisovného jazyka; poslední část této teze (c) úvahy o jazyce básnickém.

Obě poslední části byly po dlouhá léta a část (b) dosud je předmětem odborných diskusí. To v našich výkladech ponecháme stranou.

Dále se soustředíme na **objektivní styly**, a to věcné, v rámci nichž i přes jejichž rámec se uplatňují styly individuální (idiostyly) i styly jednotlivých jazykových projevů.

Dnes už klasický **pojem funkční styl** vnesl do lingvistiky Bohuslav Havránek, avšak termín původně zahrnoval jevy nižší úrovně obecnosti, slohové útvary, event. slohové postupy, kdežto dnešní funkční styly nazýval funkčními jazyky, přičemž funkční jazyk považoval za funkci jazyka (langue), funkční styl za funkci projevu (parole).

Aniž by definoval pojem funkce, jmenoval funkci prostěsdělnou, výrazovou a formulační a jim odpovídající funkční jazyky: hovorový (konverzační), pracovní (věcný), vědecký a básnický; omezované (a pak ještě jeho následovníky zhruba po 50 let) pouze na oblast spisovnou.

Vymezování pojmu funkce – původně chápaného vcelku vágně, jako cíl, účel, ale také význam, se postupně precizovalo. Zasloužila se o to řada odborníků, zvláště v posledních letech 20. století, např. N. Svozilová (1988), J. Kořenský (1991) a I. Nebeská (1996); nyní nejběžněji funguje ve významu 'záměr', 'zaměření na'.

Od termínu funkční jazyk přešel B. Havránek k termínu funkční dialekt, ale ani tento termín se neudržel. Termín funkční jazyky zanikl v souvislosti s Marrovým učením o třídnosti jazyků; termín funkční dialekt, označující funkční uspořádání jazykových prostředků, nevyhovoval pro formální shodnost s názvem regionálních útvarů.

Čtyři funkční jazyky, resp. funkční styly, jak je vyčlenil B. Havránek, přeměňovaly postupně své názvy: styl hovorový (o stylu konverzačním se dlouhé desetiletí neuvažovalo, protože čeština neměla a nemá vypracovaný systém spisovné konverzace) → prostě dorozumivací / prostě sdělovací. Styl pracovní a vědecký se změnil na styl odborný s postupným rozčleňováním na styl odborný praktický, populárně naučný a vědecký, název styl básnický chápaný širě, zahrnující i prózu a drama, se označoval jako umělecký, v posledních letech výstižněji jako styl umělecké literatury, pokud se vůbec o tomto stylu jako o jednotném stylu uvažuje, a to se zřetelem k tomu, že umělecké tvoření není ničím omezeno, nejen spisovným jazykem, ale ani jinak.

Během desetiletí vývoje české funkční stylistiky se **počet funkčních stylů** měnil, rozrůstal tak, jak se rozvíjely a diferencovaly funkce jazyka a jazykových projevů. A tak ze 3–4 stylů vymezovaných na rozhraní 20.–30. let, se do 90. let objevilo až 12 funkčních stylů (u M. Jelínka 1995); vyskytly se pokusy o vyčlenění dalších stylů, např. stylu návodů, ... Samozřejmě by bylo možné dále styly diferencovat, drolit, podle dílčích funkcí, jimiž se projevy navzájem liší, ale domníváme se, že smysl má

právě vymezování stylů obecnějšího rázu, jejich společné obecné vlastnosti, jimiž se liší projevy určitých oblastí od jiných, a to nemluvě o významu takto chápaných stylů pro slohovou výchovu a výuku.

V posledním desetiletí se ustálila v české stylistice klasifikace na 5–7 funkčních stylů: prostěsdělovací, odborný – někdy s vyčleněním učebního, administrativní, publicistický, někdy se osamostatňuje i rétorický, styl umělecké literatury, nově někteří osamostatňují styl esejistický.

Zhruba lze shrnout, že stále nové a nové pokusy o vymezení funkcí (jež shrnula J. Hoffmannová 1997: 44–46) vedou k rektifikacím v počtu a druhu stylů.

Tak jako se proměňovalo chápání funkce i počtu stylů, docházelo i ke změnám v **pojetí stylu**. Zastavíme se jen u stylu verbálního, realizovaného prostředky jazykovými, třebaže styl přesahuje verbální oblast všemi možnými směry nejen k literatuře, k architektuře, malířství, sochařství aj. uměleckým činnostem, ale projevuje se i v oblasti chování, sportu, tance, odívání, ... Zcela běžné a desetiletí uchovávané definování stylu jako „způsob výběru a využití jazykových prostředků a jejich uspořádání v jazykových projevech“, pocházející z *České mluvnice* B. Havránka a A. Jedličky (1960: 424), je vymezení úzké, uvažující jen projev z pohledu autora, chyběly další dimenze: procesuální a srovnávací aspekt a zřetel k adresátovi. Ty vnesl do pojetí stylu K. Hausenblas (1971) tím, že označil styl za tvárný princip integrační, tedy princip celkové výstavby projevu mající dosah ve vyznění komunikátu, později M. Čechová přidala k tomuto rysu další, a to diferenciační a klasifikační (2008: 16–17), diferenciační funkci stylu naznačili už K. Hausenblas a S. Čmejrková, J. Kraus (v diskusním oddílu časopisu *Stylistyka* 1995, t. IV, *Styl? Moje dziesiejsze rozumienie stylu*).

V průběhu posledních desetiletí došlo ve vývoji české stylistiky ke změně názoru na **vztah spisovnosti a stylu**. Jestliže se dříve ve stylistice uvažovalo o stylu jen v rámci spisovného jazyka, a to nejen u stylu uměleckého, ukázala praxe i výzkumy v 70. – 80. letech, že nelze stylovost omezit na spisovnost, že projevy různého stylového charakteru usilující o spisovnost vykazují prvky nespisovnosti, a to nejen nezáměrně, ale i záměrně použité; vznikají tak funkční projevy smíšené jak z hlediska útvarů slohových, tak jazykových (Čechová 1985). Ve stylistice se od 90. let všeobecně rozšiřuje zřetel i na styl projevů nespisovných či smíšených, hranice spisovnosti se překračuje už oběma směry, programově se to projevuje postupně ve čtyřech verzích naší kolektivní Stylistiky 1991, 1997, 2003, 2008.

Ve vývoji české funkční stylistiky představovala významný **mezník** stylistická konference v Liblicích z r. 1954 (o ní podrobně referoval L. Doležal ve *Slově a slovesnosti*, 1955), jež předznamenala několik významných prací. Vzápětí po ní

vyšly *Kapitoly z praktické stylistiky* od F. Daneše a kol., jež až do r. 1970 sloužily jako vysokoškolská příručka, třebaže už v r. 1948 byl vydán rozsáhlý *Úvod do české stylistiky* od J. V. Bečky a předtím drobné knížky F. Trávníčka *O jazykovém slohu* (1953), i dřívější *O vyučování slohu* (1943) pro učitele. Ovšem oba tito autoři šli mimo hlavní proud české funkční stylistiky, takže vývoj výrazněji neovlivnili. Totéž lze říci i o zevrubné, důkladné Bečkově stěžejní knize, prohlubující jeho *Úvod*, a to o *České stylistice* (1992). Naopak do řady stylistických prací předznamenanych studiemi Havránkovými se řadí z roku 1957 *Jazyk a styl novin* od M. Jelínka, prohlubující pohled na styl a konstituující publicistický styl, jenž se (jako pátý) vyčlenil ze stylu prakticky odborného.

Podstatný krok ve vývoji české stylistiky znamenaly *Základy české stylistiky* od A. Jedličky a kol. z r. 1970, jež však byly brzo po vydání staženy z knihoven, nikoliv však kvůli odbornému pojetí, ale pro ideologicky „závadné“ autory ukázek textů, pro jejich netolerantnost k politickému režimu. Syntetická práce Jedličkova týmu podala soudobý pohled na styl, na jeho klasifikaci, slohovou charakteristiku jednotlivých stylových oblastí a stylových vrstev (termíny A. Jedličky – neujal se všeobecněji jeho termín stylový typ) i vymezila pojem stylová/stylistická varianta. Ten autor rozpracoval i v dalších studiích, např. ve sborníku *Aktuální otázky jazykové kultury v socialistické společnosti* (konference 1976, sb. 1979).

Po této neblahé skutečnosti neměla česká stylistika k dispozici soustavné stylistické dílo. A. Jedlička měl podle plánu SPN připravit novou verzi *Základů*, počítal s ní, do svého týmu přijal svou žákyni M. Čechovou, která zpracovala kapitoly o hláskoslovných a morfologických prostředcích, avšak A. Jedlička už novou verzi nedokončil. Zpracované kapitoly o stylových charakteristikách vstoupily do souborné stylistiky J. Chloupka a kol. z počátku 90. let.

Avšak ruku v ruce s českou stylistikou se rozvíjela stylistika slovenská. V 70. letech vyšla na Slovensku řada prací J. Mistríka, patřícího svým pojetím k následovníkům pražské funkční školy, takže jeho dílo dobře zaplnilo mezeru v české odborné literatuře stylistické v 70. a 80. letech 20. století, především varianty jeho *Štylistiky* posloužily i českým studujícím a odborníkům (*Slovenská štylistika*, 1965, *Štylistika slovenského jazyka*, 1970, *Štylistika* 1985, 1997); vedle toho *Kompozícia jazykového prejavu* (1968), *Žánre vecnej literatury* (1975),..., později *Vektory komunikácie*, věnované paralingválním a extralingválním projevům a prostředkům (1990).

Jiný významný stylistik, František Miko, svou práci spojený s kabinetem literárnej komunikácie v Nitre (A. Popovič aj.) nebyl svými výrazovými kategoriemi svázán s pražskou školou, a tak jeho významné dílo *Text a štýl* (1970) českou stylistiku výrazně neovlivnilo, totéž lze říci i o jiném významném stylistikovi, J. Findrovi.

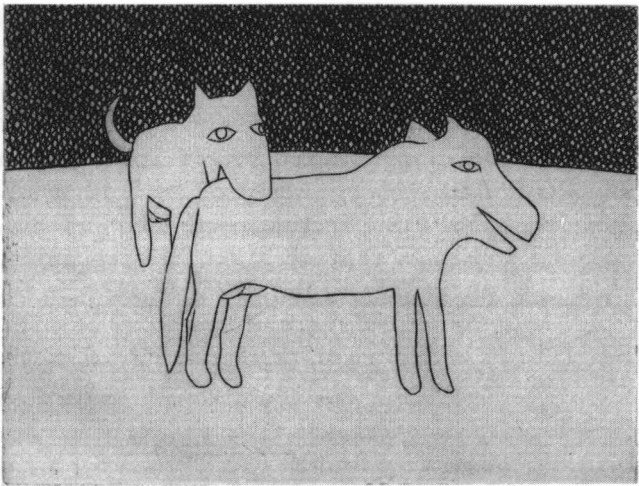
Nejvýznamnější prací 70. let vedle Jedličkových Základů to byla Hausenblasova *Výstavba jazykových projevů a styl* (1971), obsahující úvahy a výklady stylistické včetně analýzy a interpretace vybraných uměleckých děl. Pronikavý pohled do výstavby uměleckých textů neměl dosud v české historii našeho oboru obdoby, přes důmyslné analýzy F. X. Šaldy, J. Mukařovského, L. Doležela aj. Hausenblas propojil ve svých analýzách přístup lingvostylistický, literárněstylistický s osobitým vnímáním textových kvalit. Svým přístupem vědeckým i učitelským natolik zapůsobil na mladší odbornou generaci, že se mu jedinému podařilo vytvořit vlastní školu stylistickou (přispěly k ní i speciální semináře pro učitele), z níž vzešli významní čeští odborníci A. Debická, A. Macurová, O. Müllerová, J. Hoffmannová, P. Mareš, J. Bartůňková aj., kteří rozvíjeli Hausenblasovu teorii. Dva z nich – Macurová a Mareš – připravili k vydání souborné dílo svého učitele pod názvem *Od tvaru ke smyslu textu. Stylistické reflexe a interpretace* (1996).

Z tohoto období připomeňme ještě významné *Stylistické studie I, II, III*, vzniklé v Ústavu pro jazyk český (1975 a 1976), sepsané autory, kteří měli omezenou možnost publikovat. A Stich v nich pojednal o publicistickém stylu a jeho textové výstavbě (i se začleněním studie o lexiku Havlíčkově, 1. díl), analyzoval textograficky a stylisticky spory o Sabinovy zásahy do cizích děl (B. Němcové a K. Havlíčka, 3. díl). 2. díl těchto studií tvoří monografie M. Jelínka *Stylistické aspekty gramatického systému*, v níž se objevila jeho myšlenka o konkurenčních prostředcích. Výklady později dále rozpracoval on i jiní: na jazykové prostředky dnes nahlížíme jako na stylové varianty i konkurenty.

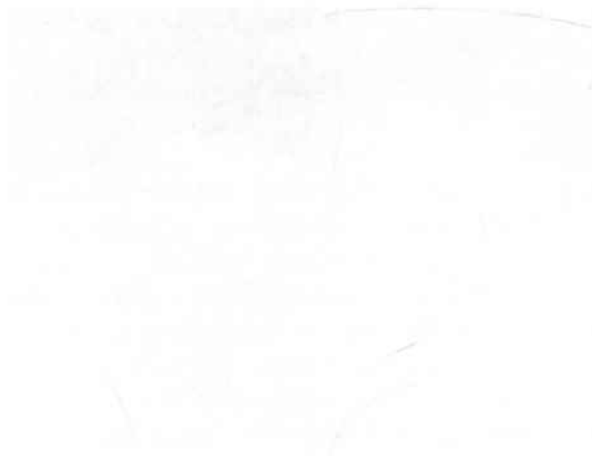
Na začátku 80. let vznikla i teorie slohového vyučování (M. Čechová, *Vyučování slohu*, do tisku odevzdána v lednu 1983, vyšla 1985), později rozpracovaná v *Komunikační a slohovou výchovu* (1998).

Od 70. let i v české lingvistice, jak patrně, se obrací **pozornost k vyšším rovinám**, zvláště k rovině textové a k tvorbě a recepci komunikátu; k tomu přicházejí i podněty ze zahraničí. Vznikají a rozvíjejí se disciplíny orientované na komunikaci a komunikát, a to z hlediska filozofického, psychologického, sociologického, pragmatického, kognitivního. Každá z disciplín přichází s vlastní terminologií, ty se na sebe vrství, fungují paralelně či konkurenčně s už existujícím propracovaným stylistickým pojmoslovím. Proto se projevuje potřeba zkoumat vztahy mezi příbuznými disciplínami a jejich pojmoslovím, a to zvláště, ale nejen z potřeb výukových.

Přes nedostatek syntetických prací stylistických vznikaly mnohé sborníkové a časopisecké studie, které posouvaly českou stylistiku kupředu. Za všechny jmenujme sborníky z konferencí *Problémy stylistiky a Fungování textu ve společenské*

Průběhka v. l. c. s. v. m. a. p. l. a. n. y. 1928 26 p. B. v. l. a. s. k. a.

Przywódca wilczego stada w noc polarną, miedzioryt 12,8 x 16,7 cm, 1998 r.

komunikaci, organizované katedrou českého jazyka FFUK. První z nich zachytil situaci a vytyčil aktuální úkoly včetně situace a úkolů ve školní slohové výchově. Tady – už i jako na konferenci Aktuální otázky jazykové kultury... z r. 1976 (sb. 1979) – se propojil aspekt teoretický s potřebou slohové výchovy ve škole. Druhý byl zaměřen široce na verbální i neverbální komunikaci, nejen z hlediska produkce, ale i recepce komunikátů, takže sborník nesl výrazný charakter interdisciplinární. Tím předznamenal vlnu interdisciplinárního zkoumání řeči, vznik řady oborů hraničících i překrývajících se. Viz o tom u J. Hoffmannové (1997).

V 80. – 90. letech jsou pak **rozpracovávány jednotlivé styly** v duchu funkční teorie PLK a konstituovány styly nové, vznikající ze stylů základních či na jejich pomezí. Uživuje především v 2. polovině 20. stol. vyhaslý zájem o mluvenou komunikaci oficiální, o veřejnou formu s persvazivní funkcí, tedy o rétoriku. Její historie i její vývoj a vztahy se společenskými vědami i poměry jsou zásluhou J. Krause důkladně prozkoumány a rétorický styl konstituován (1981, 1998, 2005), vyčleněn ze stylu publicistického. I ten je dále rozpracováván J. V. Bečkou a moravskými stylistiky (M. Jelínek, J. Chloupek, E. Minářová, M. Krčmová, v 90. letech J. Bartošek, H. Srpová aj.). Pozornost je věnována mediální komunikaci (jí jako celek ponecháváme stranou), především pak reklamě, jež v 90. letech nabývá zcela odlišné povahy a podoby ve srovnání s reklamou předchozího období (srov. K. Šebesta v r. 90. a S. Čmejrková, 2000, H. Srpová – opakovaně, např. 2007, aj.).

Pokračuje však i úsilí propracovávat odborný styl, zvláště od 90. let 20. století, kdy naši odbornou produkci, nesenou dosud převážně v duchu stylu teutonského ovlivňuje styl anglosaský, spíše než na vědeckou akribii orientovaný na adresáta — styl je vstřícný k němu. K tomuto stylu zaměřili svou pozornost v 90. letech zejména F. Daneš, S. Čmejrková, J. Hoffmannová, M. Jelínek, M. Čechová, J. Kořenský, M. Krčmová aj.

Z odborného stylu se osamostatňuje styl administrativní, odlišující se od odborného navrstvenou funkcí regulativní a operativní, u učebního stylu jako druhu stylu odborného (vyčleněného a charakterizovaného K. Hausenblasem 1972) se hledají rysy operativní (obojí M. Čechové 1989 a později).

Zájem se obrací i k textům z pomezí odborného, uměleckého a publicistického stylu, ke stylu po výtce komplexnímu, s třemi funkcemi: estetickou, odborně zpravovací a získávací, k esejím. Tento nově se konstituující styl vymezila a charakterizovala už Jedličkova studie z r. 1973.

Průběžně, po celou dobu vývoje české současné stylistiky, jsou zkoumány po stránce stylistické texty umělecké. Jejich stylu se v tomto příspěvku nevěnujeme, soustředili jsme se na texty převážně věcné. Styl umělecké literatury a jeho vývoj by si

zasloužil samostatnou soustředěnou pozornost od povolanějších autorů (např. A. Debická, A. Macurová, P. Mareš, ...).

Studium soustředěné na mluvenou formu běžné komunikace (mluví se o konverzaci), probíhající především v ÚJČ (O. Müllerová, J. Hoffmannová, S. Čmejrková, J. Zeman, aj.), nesleduje vyhraněně a pouze stylistický aspekt, zajímá se o dialogický charakter konverzace, o útvary v ní užívané, o syntaktickou výstavbu mluvené komunikace...

Už po desetiletí se vede diskuse, zda **mluvená forma a psaná forma řeči** jsou, či nejsou v zásadním protikladu, zda jde nebo nejde vlastně o dva jazyky (o tom už J. Vachek, člen první generace PLK). Poslední desetiletí s rozvojem internetu, komunikace e-mailové, formou SMS, MMS... svědčí o tom, že tyto dvě formy se do značné míry sblíží, kříží, či směšují, takže styly mluvené a psané nelze klást do protikladu (S. Čmejrková, J. Hoffmannová, O. Müllerová; viz i analýzy korespondence badatelek Z. Hladké 2005, a E. Jandové 2007).

Procesy popsané a vyložené na předchozích stránkách lze označit za **procesy** převážně **diferenciační, odstředivé**, vedoucí k osamostatňování stylů, ale ty jsou vyvažovány **procesy dostředivými**, viz změny v charakteru odborných komunikátů a útvarů esejistických i komunikátů prostěsdělovacích psané formy. Dříve předpokládaná homogenost stylu je dnes vystřídávána jeho heterogeností.

Vysoká produkce stylistických prací posledních dvaceti let, různost východisek i různost pojmová a terminologická znesnadňuje celkový pohled na stylovou problematiku i na stylistiku. Proto také nevzniklo příliš prací syntetických. O **syntézu** dosavadního vývoje se ve čtyřech verzích na základě předcházejících prací kriticky analytických pokusil tým pracovníků, s Janem Chloupkem (vedoucí týmu I. verze *Stylistika češtiny* 1991), s M. Čechovou, M. Krčmovou a E. Minářovou; od druhé verze knihy tým vede Marie Čechová: *Stylistika současné češtiny* (1997), *Současná česká stylistika* (2003); na poslední verzi *Současná stylistika*, 2008, se už bohužel J. Chloupek nepodílel (zemřel v r. 2003). Vždy následující verze knihy byla doplňována, přepracována v souladu s pohybem ve stylistice a příbuzných disciplínách, obsah původních kapitol byl renovován, zpracovávány byly kapitoly nové.

V poslední verzi po pojmoslovných výkladech a rozbořech vztahů stylu k jazykovým útvarům a sociolektům, po komunikačních a slohotvorných faktorech následují kapitoly o výstavbě textu, o výrazové stylistice. Styl je pojat nejen jako jev parolový, ale i languový, systémový (a proto byla zpracována soustavná výrazová stylistika (VI. kapitola posledního vydání), na rozdíl od M. Jelínka, jenž se drží pojetí stylu pouze jako jevu parolového).

Následují výklady o konstituujících faktorech projevů (spontánnost, pojmovost, persvazivnost, regulativnost...) předznamenávajících funkční styly simplexní i komplexní (pojmy K. Hausenblase), po syntetizující studii o průnikových pásmech funkčních stylů končí výklady aplikacemi pro přípravu, prezentaci a recepci komunikátů.

Poslední verzi knihy charakterizuje J. Kraus (2010) v názvu své recenze *Aktuální a souhrnné poučení o stylu a stylistice* a v její první větě: „Do solidně se rozvíjejícího souboru syntetických prací věnovaných problematice jazyka ... se v roce 2008 nově zařadila i Současná stylistika...”.

Česká funkční stylistika působila podnětně na jiné, zvláště slovanské stylistiky, ale také naopak ony ovlivňovaly a ovlivňují stylistiku českou. Např. v současnosti permská stylistika (vedená M. N. Kožinovou), zvláště pak v posledních 20 letech stylistika opolská v čele se St. Gajdou organizováním všeslovanských setkání (letos 24.) a vydáváním časopisu *Stylistyka*. Česká lingvistika včetně stylistiky je v posledních desetiletích silně ovlivňována i západními jazykovědnými směry. To vedle samozřejmého pozitivního vlivu na hlubší poznávání pozorovaných jazykových a stylových skutečností vede k míšení, dokonce k matení pojmů; na tradiční, klasické pojmosloví české stylistiky a její klasifikaci se navrhuje pojmosloví a klasifikace přejata.

Vývoj stylistiky (spolu s vývojem stylu) by měl pokračovat, respektovat dosažené výsledky, nesetrvávat však na dosažené úrovni, sledovat, zachycovat další vývoj stylu, ale také jeho vývoji a zvyšování úrovně komunikace napomáhat, nejen k němu „neohroženě přihlížet”. Cesta kupředu se může dít dvěma směry: pokračovat v propracovávání dosavadních výsledků stylistiky nebo najít cestu jinou: hledat nová pojetí, nové metody vědecké práce, ale ani tehdy by se nemělo zapomínat na práci předchozích generací, neboť jak minulé, tak budoucí pokolení je a bude spjata s podmínkami, v nichž žijí; úroveň vědeckého poznání je vždy ve vztahu k době, v níž vzniká, a je důležitým východiskem bádání dalšího.

Literatura

- Bečka J. V., *Úvod do české stylistiky*, Praha: Mikuta 1948.
Česká stylistika, Praha: Academia 1992.
Čechová M., Základní pojmy funkční stylistiky a jejich hierarchizace. *Přednášky z 30. běhu LŠSS*, Praha: UK 1988, 90–104.
Čechová M., *Systemizace základních pojmů české funkční stylistiky*, *Stylistyka* 1992, t. I.
Čechová M., *Charakteristika administrativního stylu*, *NR* 72, 1989, 1–10.

- Čechová M., *Jungmannova Slovesnost a vývoj české stylistiky. – Odrodzenie narodowe w Czechach i na Słowacji*, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagellońskiego 1999, 201–206.
- Čechová M., *Vyučování slohu*, Praha: SPN 1985.
- Čechová M., *Komunikační a slohová výchova*, Praha: SPN 1998.
- Čechová M., *Kontakty a vzájemné inspirace ve stylistice*, *Slavia* 1998, 31–38.
- Čechová M., aj. *Stylistika současné češtiny*, Praha: ISV 1997.
- Čechová M., *Současná česká stylistika*, Praha: ISV2003.
- Čechová M., Krčmová M., Minářová E., *Současná stylistika*, Praha: NLN, 2008.
- Čechová M., a kol., *Český jazyk pro SOŠ*, 4. díl, Praha: SPN, a. s., 2003.
- Čmejková S., *Reklama v češtině. Čeština v reklamě*, Praha: Leda 2000.
- Daneš F., *Jazyk a text. Výbor z lingvistického díla F. Daneše*, Praha: UK 1999.
- Daneš F., aj., *Kapitoly z praktické stylistiky*, 2. vyd., Praha: Orbis 1957.
- Daneš F., aj., *Český jazyk na přelomu tisíciletí*, Praha: Academia 1997.
- Debická A., *O výstavbě a stylu textu: Stylistické analýzy a interpretace*, *Studia linguistica VI*. Ústí n. Labem: 1999.
- Doležel L., *Pracovní porada o otázkách stylistiky*, *SaS* 16, 1955, 56–64.
- Findra J., *Štylistika slovenčiny*, Manin: Osvela 2004.
- Hausenblas K., *Výstavba jazykových projevů a styl*, Praha: UK 1971.
- Hausenblas K., *Učební styl v soustavě stylů funkčních*, *NR* 55, 1972, 150–158.
- Hausenblas K., *Vysoký – střední – nízký styl a diferenciacie stylů dnes*, *SaS* 34, 1973, 85–89.
- Hausenblas K., *Od tvaru k smyslu textu. Stylistické reflexe a interpretace*, Praha: UK, 1996.
- Havránek B., *Úkoly spisovného jazyka a kultura. – Spisovná čeština a jazyková kultura*, Havránek B., Weingart M., eds., Praha: Melantrich 1932.
- Havránek B., Jedlička A., *Česká mluvnice*, Praha: SPN 1960.
- Hladká Z., *Čeština v soukromé korespondenci. Dopisy, e-mail, SMS*, Brno: M 2005.
- Hoffmannová J., *Stylistika a... Současná situace stylistiky*, Praha: Trizonia 1997.
- Chloupek J., aj., *Stylistika češtiny*, Praha: SPN 1991.
- Jandová E., *Konverzace na www chatu*, Ostrava: Repronis 2007.
- Jakobson R., *Poetická funkce*, Praha: H&H 1995.
- Jedlička A., aj., *Základy české stylistiky*, Praha: SPN 1970.
- Jedlička A., *K vymezení a charakteristice esejistického stylu. – Studia slavica Pragensia*, Praha: UK 1973.
- Jelínek M., *Stylistika. – Karlík P., Nekula M., Rusínová Z., eds., Příruční mluvnice češtiny, 2., doplněné vyd.*, Praha: NLN 1996, s. 701–782.
- Kořenský J., *K vzájemným vztahům a vývoji základních pojmů pražské školy*, *SaS* 52, 1991, 106–112.
- Kořenský J., *Komunikace a čeština*, Praha: H&H 1992.
- Kraus J., *Rétorika v dějinách jazykové komunikace*, Praha: Academia 1981.

- Kraus J., *Rétorika v evropské kultuře*, Praha: Academia 1998.
Kraus J., *Rétorika a řečová kultura*, Praha: UK 2004.
Kraus J., Aktuální a souhrnné poučení o stylu a stylistice. *ČJL* 60, 2009—10, 150—152.
Mathesius V., O potenciálnosti jevů jazykových. *Věstník Královské české společnosti nauk, třída historická* 1911, přetištěno: *U základů pražské jazykovědné školy*, Praha: Academia 1970 (vydání připravil J. Vachek).
Mathesius V., *Řeč a sloh*, Praha: 1942 a 1966.
Miko F., *Text a štýl*, Bratislava: MF 1970.
Mistrík J., *Slovenská stylistika*, Bratislava: SPN 1965.
Mistrík J., *Štylistika slovenského jazyka*, Bratislava: SPN 1970.
Mistrík J., *Štylistika*, Bratislava: SPN 1997.
Mistrík J., *Kompozícia jazykového prejavu*, Bratislava: SPN 1968.
Mistrík J., *Žánre vecnej literatúry*. Bratislava: SPN: SPN 1975.
Mistrík J., *Vektory komunikácie*. Bratislava: FF UK 1990.
Nebeská I., *Jazyk – norma – spisovnosť*. Praha: UK 1996.
Stručný slovník pedagogický, Praha: SPN 1909.
Stylistické studie I–II, Praha: ÚJČ 1974; *III* 1976.
Srpková H., Bartošek, Čmejrková S., *Od informace k reklamě*, Ostrava: OU 2007.
Svozilová N., *K vývoji pojetí funkce*, *SaS* 49, 1988, 64–71.
Šebesta K., *Reklamní texty. Jejich funkce a výstavba*, Praha: FF UK 1990.
Trávníček F., *O vyučování slohu*, Brno: 1943.
Trávníček F., *O jazykovém slohu*, Praha: SPN 1953.

Sborníky a časopisy

- Aktuální otázky jazykové kultury v socialistické společnosti*, Kuchař J., ed., Praha: Academia 1979.
Problémy stylistiky, Slavica Pragensia 26, Kučera K., Štěpán J., eds., Praha: UK 1987.
Fungování textu ve společenské interakci, Slavica Pragensia 32, Hausenblas K., Mareš P., eds. Praha: UK 1988.
Komunikace – Styl – Text, Jaklová A., ed., České Budějovice: PF JU 2006.
Stylistyka 1995, t. IV: *Tekst i styl, Styl? Moje dziesięczone rozumienie stylu*, s. 223–293.
Stylistyka 2000, t. XI: *Stylistyka czeska*.